

**ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Էկոնոմիկայի, իրավունքի և կառավարման
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Վ.Վ.Հարությունյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն N° 1

«28» օգոստոսի 2023թ.

ԷԻԿ/բ-151, Վարչական դատավարություն, ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝

042101.00.6, Իրավագիտություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

042101.01.6, Իրավագիտություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

իրավագիտության բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝

Էկոնոմիկայի, իրավունքի և կառավարման

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝

առկա, հեռակա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ

առկա 4-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ

հեռակա 4-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ

Դասախոս(ներ)՝

Արշակ Ալավերդյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե/նեյր arshakalaverdyan9@gmail.com

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	..
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	..
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	..
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	..
8.	Դասավանդման մեթոդներ	..
9.	Ուսումնառության մեթոդները	..
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	..
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ	..
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ	..
	12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	..
	12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ	..
	12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	..
	12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	..
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում	..
14.	Գնահատում	..
	14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում	..
	14.2. Հարցաշար	..
	14.3. Գնահատման չափանիշներ	..
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ	..

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Վարչական դատավարություն» դասընթացը կարևորվում է իրավագիտության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է 042101.01.6 կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է ուսանողին մատուցել մեթոդաբանական գիտելիքներ հանրային իրավունքի կառուցվածքային մասը կազմող այնպիսի ինստիտուտների վերաբերյալ, ինչպիսիք են <<վարչական դատավարությունը>> և <<վարչական վարույթը>>: Դասընթացի նպատակն է նաև ուսանողներին իրազեկել իրավակիրառական ոլորտում և գիտական շրջանակներում նշված ինստիտուտների նշանակության մասին:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

- Վարչական դատավարության էական հատկանիշների վերաբերյալ ուսանողի մոտ մեթոդաբանական կայուն գիտելիքների ապահովումը.
- Վարչական վարույթը այլ իրավագոր (իրավական) գործընթացներից, վարչական մարմիններին այլ իշխանական լիազորություններով օժտված մարմիններից տարանջատելու վերաբերյալ ուսանողի իմացության ապահովումը.
- Ուսանողի մոտ վարչական դատավարությանը և վարչական վարույթին վերաբերող հիմնախնդիրների նկատմամբ վերլուծական և կառուցողական մոտեցման կատարելագործումը:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/.

«Վարչական դատավարություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը 042101.01.6 «Իրավագիտություն» մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող «Վարչական դատավարություն», դասընթացից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և /կամ կոմպետենցիաները.

«Վարչական դատավարություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

Գիտելիք

Գիտելիք և իմացություն

- 1) Հայաստանի և այլ երկրների պետության և իրավունքի պատմության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:
- 2) Իրավունքի հիմնական ճյուղերի (մասնավորապես՝ սահմանադրական իրավունքի, վարչական իրավունքի և վարչական դատավարության, քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական դատավարության, աշխատանքային իրավունքի, քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության, էկոլոգիական իրավունքի, միջազգային հանրային իրավունքի, դրանց սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի ծագումնաբանության և էության, այդ ինստիտուտների և նորմերի օրենսդրական ամրագրման և կիրառման գործընթացի վերաբերյալ հիմնարար և համակարգված գիտելիք:
- 3) Իրավական վեճերի լուծման և բանակցությունների վարման սկզբունքների ու տեսությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:
- 4) Մասնագիտական գործառնությունների իրականացման համար անհրաժեշտ հարակից ոլորտների, ինչպես նաև՝ մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոնների և կոռուպցիային հակազդման վերաբերյալ գիտելիք:

Հմտություն

Գիտելիքի և իմացության կիրառում

- 1) Կարող է կիրառել մասնագիտական գիտելիքներն առավել հաճախ հանդիպող իրավական խնդիրների լուծման համար:
- 2) Կարող է իրավունքի մեկնաբանման կանոնների կիրառմամբ պարզաբանել իրավական նորմերը և պայմանագրերը:
- 3) Կարող է օրինական մեթոդներով որոնել և գտնել վերաբերելի դատական և իրավական այլ ակտեր կամ այլ տեղեկություններ, օգտագործել դրանք մասնագիտական ոլորտում խնդրի լուծման համար, ինչպես նաև՝ հետևել իրավական ակտերի փոփոխություններին:
- 4) Կարող է վերհանել իրավական խնդիրը, տարբերակել գործի լուծման համար էական փաստերը, որոշել կիրառելի իրավական նորմը և կիրառել փաստերի նկատմամբ, եզրահանգում անել գործի լուծման վերաբերյալ:
- 5) Կարող է արագ կողմնորոշվել իրավական խնդիրներ (այդ թվում՝ անկանխատեսելի) լուծելիս և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը, այդ թվում՝ առաջ քաշելով հակափաստարկներ:

Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ

- 1) Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը ներկայացնել, բացատրել, ինչպես նաև՝ ստանալ իրավագիտության ոլորտին առնչվող տեղեկատվություն, գաղափարներ, փաստարկներ, խնդիրներ և լուծումներ:
- 2) Կարող է հավաքել, մշակել և մեկնաբանել իրավական հիմնախնդիրներին վերաբերող քանակական և որակական տվյալներ՝ հիմնավորված դատողություններ անելու համար:
- 3) Կարող է հետևել մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոններին՝ պատասխանատվությամբ իրականացնելով իր մասնագիտական գործառնությունները

Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)

- 1) Կարող է դրսևորել քննական և փաստարկված վերլուծական մոտեցում՝ իրավական խնդիրները բացահայտելու և դրանց լուծման ուղիները մշակելու համար:
- 2) Կարող է մասնագիտական խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ցուցաբերել նախաձեռնողականություն և ստեղծագործական մոտեցում

Կարողունակություն

Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)

- 1) Ունակ է՝ ինքնուրույն կամ համապատասխան ղեկավարման ներքո ծավալելու լիարժեք մասնագիտական գործունեություն:
- 2) Ունակ է՝ պարբերաբար ուսումնասիրելու օրենսդրությունը և իրավակիրառ պրակտիկան, մասնագիտական գրականությունը և ինտեգրվելու հարափոփոխ բազմամշակութային աշխատանքային միջավայրին:
- 3) Ունակ է՝ ուսումնառության և (կամ) աշխատանքի ընթացքում կատարելու առաջադրանքներ, ցուցաբերելու անհրաժեշտ ինքնուրույնություն և ստանձնելու պատասխանատվություն մասնագիտական որոշումներ կայացնելիս:
- 4) Ունակ է՝ աշխատելու թիմում:
- 5) Ունակ է՝ անձնական օրինակով նպաստելու իրավական պետության և քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, ազգային և համամարդկային արժեքների տարածմանը:
- 6) Տիրապետում է բավարար գիտելիքների և կարողությունների՝ բարձրագույն կրթության երկրորդ մակարդակում իրավագիտության բնագավառում ուսումը շարունակելու համար:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կրերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,

ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,

ԳԿ9 խնդիրների լուծում,

ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,

ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,

ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Վարչական դատավարություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել իրավագիտական մասնագիտական գործունեության

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

ընթացքում, մագիստրատուրայում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և իրավագիտության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	3 կրեդիտ/90ժամ	3 կրեդիտ/90ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	24	8
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք	14	4
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	52	78
Ընդամենը	90	90
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք	ստուգարք

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման,

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Մեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Մեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

Մեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդալրգիան:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրվող, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

խնդրի ազատ վերլուծություն:

- **Կոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- **Կունկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** – կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Չեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են**⁶ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են**⁷ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարամունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Թեմա 1 Վարչական դատավարության հասկացությունը եվ գործառույթները 1. Վարչական դատավարության հասկացությունը: 2. Վարչադատական գործընթացի սահմանադրաիրավական և միջազգային իրավական հիմքերը: 3. Վարչադատական գործընթացի և վարչադատական ընթացակարգի հարաբերակցությունը: 4. Վարչական դատավարության նպատակային (տեղեղոգիական) և կարգավորիչ (ռեգուլյատիվ) գործառույթները: 5. Վարչական դատավարության, վարչական արդարադատության և դատական իշխանության հարաբերակցությունը: 6. ՀՀ վարչական դատավարության կառուցակարգային և գործառույթային տարբերությունները ՀՀ դատավարության այլ տեսակներից (քաղաքացիական, քրեական, սահմանադրական):	2				
2.	Թեմա 2 Ենթակայությունը հի վարչական դատավարությունում 1. Հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների տարանջատման չափանիշները: 2. ՀՀ վարչական դատարանի, ընդհանուր իրավասության դատարանների և սահմանադրական դատարանի ենթակայության տարանջատումը:	2	2			
3.	Թեմա 3 Վարչական հայցը 1. Վարչական հայցի հասկացությունը, տարրերը: 2. Վարչական հայցի տեսակները: 3. Վիճարկման հայց, 4. Պարտավորեցման հայց: 5. Գործողության կատարման հայց: 6. Ճանաչման հայց:	2				
4.	Թեմա 4 Գործերի քննության կարգը հի վարչական դատարանում 1. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը: 3.	2	2			

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

	Դատաքննության կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 4. Դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը:					
5.	Թեմա 5 Վերաքննությունը հի վարչական դատավարությունում 1. Վերաքննության փուլի էությունը (վերաքննության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վերաքննիչ բողոք (վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները:	2				
6.	Թեմա 6 Վճռաբեկությունը հի վարչական դատավարությունում 1. Վճռաբեկության փուլի էությունը (վճռաբեկության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վճռաբեկ բողոք (վճռաբեկ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. Մասնագիտացման հիմնախնդիրը ՀՀ վճռաբեկ դատարանում: 4. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները:	2	2			
7.	Թեմա 7 Հատուկ վարույթները հի վարչական դատավարությունում 1. Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 2. Հավաքի անցկացման մասին համայնքի ղեկավարի որոշումների իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 3. Ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերի վարույթը: 4. Դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու մասին գործերի վարույթը: 5. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի վարույթը: 6. Նոտարական գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ գործերի վարույթը:	2				
8.	Թեմա 8 Վարչադատավարական սուբյեկտների դերը վարչադատական գործընթացում 1. Դատական հայեցողության իրացումը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Դատավորի՝ որպես դատական հայեցողական իշխանության կրողի դերը վարչական դատավարությունում: 3. Վարչական դատավարության մասնակիցները: 4. Վարչական դատավարության մասնակիցների դերը վարչադատական գործընթացում:	2	2			
9.	Թեմա 9 Վարչարարության հասկացությունը, վարչարարության հիմնարար սկզբունքները 1. Վարչարարության հասկացությունը: 2. Վարչարարության հիմնարար սկզբունքները: 3. Վարչական մարմիններին վերապահված գործերի ենթակայությունը: 4. Վարչական մարմինների փոխօգնությունը:	2				
10.	Թեմա 10 Վարչական վարույթի համակարգը 1. Վարչական վարույթի փուլերը: 2. Վարչական վարույթի մասնակիցները և այլ անձինք: 3. Ներկայացուցչությունը վարչական վարույթում: 4. Վարչական մարմնի պաշտոնատար	2	2			

	անձի կողմից գործը քննարկելու և լուծելու անհնարիությունը, բացարկ և ինքնաբացարկ հայտնելու հիմքերը և կարգը: 5. Վարչական վարույթի իրականացման լեզուն: 6. Վարչական վարույթի վերաբերյալ գործերը վարելը և հաշվառելը, վարչական վարույթում արձանագրություն կազմելը:					
11.	Թեմա 11 Վարչական ակտը, դրա տեսակները եվ ձևերը 1. Վարչական ակտի հասկացությունը և տեսակները: 2. Վարչական ակտի ձևերը: 3. Գրավոր վարչական ակտին ներկայացվող պահանջները, վարչական ակտի որոշակիությունը և հիմնավորումը: 4. Վարչական ակտ ընդունելը, դրա մասին իրազեկելը, վարչական ակտի ուժի մեջ մտնելը: Թեմա 12 Վարչական ակտերի իրավաչափությունը 1. Առ ոչինչ վարչական ակտը: 2. Վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները: 3. Վարչական ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները:	2	2			
12.	Թեմա 13 Բողոքարկման վարույթը: վարչական ակտի հարկադիր կատարումը 1. Վարչական բողոք ներկայացնելու հիմքերը և կարգը: 2. Վարչական բողոքին ներկայացվող պահանջները: 3. Վարչական բողոքները քննելու և լուծելու կարգը: 4. Վարչական ակտի հարկադիր կատարումը և դրամական պահանջների կատարումը: Թեմա 14 Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար 1. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվություն կրողը: 2. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվության հիմքերը և կարգը: 3. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման եղանակները: 4. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման չափերը:	2	2			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		24	14			

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Գ.Մուղնեցյան, Վարչական դատավարության ընթացակարգային առանձնահատկությունները ՀՀ-ում // իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն	Եր.2011
2.	ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրք	

3.	Գ.Դանիելյան, Վարչական վարույթ և դատավարություն: Ուսումնական ձեռնարկ/	Եր.: <<Տիգրան Մեծ>> հրատ., 2011
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Брэбан Г. Французское административное право. Перевод с французского, под ред. и со вступительной статьей доктора юридических наук С. В. Боботова,	М., ПРОГРЕСС, 1988
2.	Павлушина А. А. Теория юридического процесса: проблемы и перспективы развития: дис... д-ра юрид. наук:	Самара. 2005
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.		
2.		

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	Թեմա 1 Վարչական դատավարության հասկացությունը եվ գործառույթները	1. Վարչական դատավարության հասկացությունը: 2. Վարչադատական գործընթացի սահմանադրաիրավական և միջազգային իրավական հիմքերը: 3. Վարչադատական գործընթացի և վարչադատական ընթացակարգի հարաբերակցությունը: 4. Վարչական դատավարության նպատակային (տելեոլոգիական) և կարգավորիչ (ռեգուլյատիվ) գործառույթները: 5. Վարչական դատավարության, վարչական արդարադատության և դատական իշխանության հարաբերակցությունը: 6. ՀՀ վարչական դատավարության կառուցակարգային և գործառութային տարբերությունները ՀՀ դատավարության այլ տեսակներից (քաղաքացիական, քրեական, սահմանադրական):	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
2.	Թեմա 2 Ենթակայությունը ՀՀ վարչական դատավարությունում	1. Հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների տարանջատման չափանիշները: 2. ՀՀ վարչական դատարանի, ընդհանուր իրավասության դատարանների և սահմանադրական դատարանի ենթակայության տարանջատումը:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
3.	Թեմա 3 Վարչական հայցը	1. Վարչական հայցի հասկացությունը, տարրերը: 2. Վարչական հայցի տեսակները: 3. Վիճարկման հայց, 4. Պարտավորեցման հայց: 5. Գործողության կատարման հայց: 6. Ճանաչման հայց:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն⁴

4.	Թեմա 4 Գործերի քննության կարգը հի վարչական դատարանում	1. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը: 3. Դատաքննության կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 4. Դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
5.	Թեմա 5 Վերաքննությունը հի վարչական դատավարությունում	1. Վերաքննության փուլի էությունը (վերաքննության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վերաքննիչ բողոք (վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
6.	Թեմա 6 Վճռաբեկությունը հի վարչական դատավարությունում	1. Վճռաբեկության փուլի էությունը (վճռաբեկության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վճռաբեկ բողոք (վճռաբեկ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. Մասնագիտացման հիմնախնդիրը ՀՀ վճռաբեկ դատարանում: 4. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
7.	Թեմա 7 Հատուկ վարույթները հի վարչական դատավարությունում	1. Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 2. Հավաքի անցկացման մասին համայնքի ղեկավարի որոշումների իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 3. Ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերի վարույթը: 4. Դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու մասին գործերի վարույթը: 5. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի վարույթը: 6. Նոտարական գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ գործերի վարույթը:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
8.	Թեմա 8 Վարչադատավարական սուբյեկտների դերը վարչադատական գործընթացում	1. Դատական հայեցողության իրացումը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Դատավորի՝ որպես դատական հայեցողական իշխանության կրողի դերը վարչական դատավարությունում: 3. Վարչական դատավարության մասնակիցները: 4. Վարչական դատավարության մասնակիցների դերը վարչադատական գործընթացում:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
9.	Թեմա 9 Վարչարարության հասկացությունը, վարչարարության հիմնարար	1. Վարչարարության հասկացությունը: 2. Վարչարարության հիմնարար սկզբունքները: 3. Վարչական մարմիններին վերապահված գործերի ենթակայությունը: 4. Վարչական մարմինների փոխօգնությունը:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2

	սկզբունքները			
10.	Թեմա 10 Վարչական վարույթի համակարգը	1. Վարչական վարույթի փուլերը: 2. Վարչական վարույթի մասնակիցները և այլ անձինք: 3. Ներկայացուցչությունը վարչական վարույթում: 4. Վարչական մարմնի պաշտոնատար անձի կողմից գործը քննարկելու և լուծելու անհնարինությունը, բացարկ և ինքնաբացարկ հայտնելու հիմքերը և կարգը: 5. Վարչական վարույթի իրականացման լեզուն: 6. Վարչական վարույթի վերաբերյալ գործերը վարելը և հաշվառելը, վարչական վարույթում արձանագրություն կազմելը:	2	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
11.	Թեմա 11 Վարչական ակտը, դրա տեսակները եվ ձևերը Թեմա 12 Վարչական ակտերի իրավաչափությունը	1. Վարչական ակտի հասկացությունը և տեսակները: 2. Վարչական ակտի ձևերը: 3. Գրավոր վարչական ակտին ներկայացվող պահանջները, վարչական ակտի որոշակիությունը և հիմնավորումը: 4. Վարչական ակտ ընդունելը, դրա մասին իրազեկելը, վարչական ակտի ուժի մեջ մտնելը: 1. Առ ոչինչ վարչական ակտը: 2. Վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները: 3. Վարչական ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները:	4	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2
12.	Թեմա 13 Բողոքարկման վարույթը: վարչական ակտի հարկադիր կատարումը Թեմա 14 Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար	1. Վարչական բողոք ներկայացնելու հիմքերը և կարգը: 2. Վարչական բողոքին ներկայացվող պահանջները: 3. Վարչական բողոքները քննելու և լուծելու կարգը: 4. Վարչական ակտի հարկադիր կատարումը և դրամական պահանջների կատարումը: 1. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվություն կրողը: 2. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվության հիմքերը և կարգը: 3. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման եղանակները: 4. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման չափերը:	4	ՊԳ1-3 ԼԳ1-2

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.	Թեմա 1 Վարչական դատավարության հասկացությունը եվ գործառույթները	1. Վարչական դատավարության հասկացությունը: 2. Վարչադատական գործընթացի սահմանադրաիրավական և միջազգային իրավական հիմքերը: 3. Վարչադատական գործընթացի և վարչադատական ընթացակարգի հարաբերակցությունը: 4. Վարչական դատավարության նպատակային (տելեոլոգիական) և կարգավորիչ (ռեգուլյատիվ) գործառույթները: 5. Վարչական դատավարության, վարչական արդարադատության և դատական իշխանության հարաբերակցությունը: 6. ՀՀ վարչական դատավարության կառուցակարգային և գործառութային տարբերությունները ՀՀ դատավարության այլ տեսակներից (քաղաքացիական, քրեական, սահմանադրական):			ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
2.	Թեմա 2 Ենթակայությունը ՀՀ վարչական դատավարությունում	1. Հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների տարանջատման չափանիշները: 2. ՀՀ վարչական դատարանի, ընդհանուր իրավասության դատարանների և սահմանադրական դատարանի ենթակայության տարանջատումը:	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
3.	Թեմա 3 Վարչական հայցը	1. Վարչական հայցի հասկացությունը, տարրերը: 2. Վարչական հայցի տեսակները: 3. Վիճարկման հայց, 4. Պարտավորեցման հայց: 5. Գործողության կատարման հայց: 6. Ճանաչման հայց:			ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
4.	Թեմա 4 Գործերի քննության կարգը հի վարչական դատարանում	1. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը: 3. Դատաքննության կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 4. Դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը:			
5.	Թեմա 5 Վերաքննությունը հի վարչական դատավարությունում	1. Վերաքննության փուլի էությունը (վերաքննության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վերաքննիչ բողոք (վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները:			ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
6.	Թեմա 6 Վճռաբեկությունը հի վարչական դատավարությունում	1. Վճռաբեկության փուլի էությունը (վճռաբեկության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վճռաբեկ բողոք (վճռաբեկ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. Մասնագիտացման հիմնախնդիրը ՀՀ վճռաբեկ դատարանում: 4. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները:	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
7.	Թեմա 7 Հատուկ վարույթները հի վարչական դատավարությունում	1. Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 2. Հավաքի անցկացման մասին համայնքի ղեկավարի որոշումների իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 3. Ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերի վարույթը: 4. Դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու մասին գործերի վարույթը: 5. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի վարույթը: 6. Նոտարական գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ գործերի վարույթը:			ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
8.	Թեմա 8 Վարչադատավարական սուբյեկտների դերը վարչադատական գործընթացում	1. Դատական հայեցողության իրացումը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Դատավորի՝ որպես դատական հայեցողական իշխանության կրողի դերը վարչական դատավարությունում: 3. Վարչական դատավարության մասնակիցները: 4. Վարչական դատավարության մասնակիցների դերը վարչադատական գործընթացում:	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
9.	Թեմա 9 Վարչարարության հասկացությունը, վարչարարության հիմնարար սկզբունքները	1. Վարչարարության հասկացությունը: 2. Վարչարարության հիմնարար սկզբունքները: 3. Վարչական մարմիններին վերապահված գործերի ենթակայությունը: 4. Վարչական մարմինների փոխօգնությունը:			ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2

10.	Թեմա 10 Վարչական վարույթի համակարգը	1. Վարչական վարույթի փուլերը: 2. Վարչական վարույթի մասնակիցները և այլ անձինք: 3. Ներկայացուցչությունը վարչական վարույթում: 4. Վարչական մարմնի պաշտոնատար անձի կողմից գործը քննարկելու և լուծելու անհնարինությունը, բացարկ և ինքնաբացարկ հայտնելու հիմքերը և կարգը: 5. Վարչական վարույթի իրականացման լեզուն: 6. Վարչական վարույթի վերաբերյալ գործերը վարելը և հաշվառելը, վարչական վարույթում արձանագրություն կազմելը:	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
11.	Թեմա 11 Վարչական ակտը, դրա տեսակները եվ ձևվերը Թեմա 12 Վարչական ակտերի իրավաչափությունը	1. Վարչական ակտի հասկացությունը և տեսակները: 2. Վարչական ակտի ձևերը: 3. Գրավոր վարչական ակտին ներկայացվող պահանջները, վարչական ակտի որոշակիությունը և հիմնավորումը: 4. Վարչական ակտ ընդունելը, դրա մասին իրազեկելը, վարչական ակտի ուժի մեջ մտնելը: 1. Առ ոչինչ վարչական ակտը: 2. Վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները: 3. Վարչական ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները:	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2
12.	Թեմա 13 Բողոքարկման վարույթը: վարչական ակտի հարկադիր կատարումը Թեմա 14 Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար	1. Վարչական բողոք ներկայացնելու հիմքերը և կարգը: 2. Վարչական բողոքին ներկայացվող պահանջները: 3. Վարչական բողոքները քննելու և լուծելու կարգը: 4. Վարչական ակտի հարկադիր կատարումը և դրամական պահանջների կատարումը: 1. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվություն կրողը: 2. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվության հիմքերը և կարգը: 3. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման եղանակները: 4. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման չափերը:	2		ՊԳ 1-3 ԼԳ1-2

12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹¹
1.					
2.					

12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ¹²	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹³
1.						
2.						
3.						

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹⁴

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
--------------------	---

¹¹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

¹² Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹³ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

¹⁴ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Մարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁵:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- Գործնական, սեմինար և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում ուսանողի ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը 40 միավոր:
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (առկա ուսուցման համակարգում՝ ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, հեռակա ուսուցմա համակարգում՝ քննություն և ստուգարք՝ առավելագույնը 40 միավոր):
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

---

¹⁵«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

14.4. Գնահատման չափանիշները¹⁶.

- Տեսական գիտելիքները:
- Մեմինար պարապմունքները՝ 2 ստուգում:
- Ինքնուրույն աշխատանքը՝ 1 ստուգում:

---

¹⁶ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն`	042101.00.6, իրավագիտություն <i>/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/</i>
Կրթական ծրագիր`	042101.01.6, իրավագիտություն <i>/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/</i>
Որակավորման աստիճան`	իրավագիտության բակալավր <i>/բակալավր, մագիստրատուրա/</i>

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-151 Վարչական դատավարություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	36	Դասախոսություն	24
			Մեմինար	12
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	52		
Ընդամենը	90			
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակն է ուսանողին մատուցել մեթոդաբանական գիտելիքներ հանրային իրավունքի կառուցվածքային մասը կազմող այնպիսի ինստիտուտների վերաբերյալ, ինչպիսիք են <<վարչական դատավարությունը>> և <<վարչական վարույթը>>: Դասընթացի նպատակն է նաև ուսանողներին իրագեկել իրավակիրառական ոլորտում և գիտական շրջանակներում նշված ինստիտուտների նշանակության մասին:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <p><i>Գիտելիք և իմացություն</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Հայաստանի և այլ երկրների պետության և իրավունքի պատմության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք: 2) Իրավունքի հիմնական ճյուղերի (մասնավորապես՝ սահմանադրական իրավունքի, վարչական իրավունքի և վարչական դատավարության, քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական դատավարության, աշխատանքային իրավունքի, քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության, էկոլոգիական իրավունքի, միջազգային հանրային իրավունքի, դրանց սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի ծագումնաբանության և էության, այդ ինստիտուտների և նորմերի օրենսդրական ամրագրման և կիրառման գործընթացի վերաբերյալ հիմնարար և համակարգված գիտելիք: 			

- 3) Իրավական վեճերի լուծման և բանակցությունների վարման սկզբունքների ու տեսությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:
- 4) Մասնագիտական գործառույթների իրականացման համար անհրաժեշտ հարակից ոլորտների, ինչպես նաև՝ մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոնների և կոռուպցիային հակազդման վերաբերյալ գիտելիք:

Հմտություն

Գիտելիքի և իմացության կիրառում

- 1) Կարող է կիրառել մասնագիտական գիտելիքներն առավել հաճախ հանդիպող իրավական խնդիրների լուծման համար:
- 2) Կարող է իրավունքի մեկնաբանման կանոնների կիրառմամբ պարզաբանել իրավական նորմերը և պայմանագրերը:
- 3) Կարող է օրինական մեթոդներով որոնել և գտնել վերաբերելի դատական և իրավական այլ ակտեր կամ այլ տեղեկություններ, օգտագործել դրանք մասնագիտական ոլորտում խնդրի լուծման համար, ինչպես նաև՝ հետևել իրավական ակտերի փոփոխություններին:
- 4) Կարող է վերհանել իրավական խնդիրը, տարբերակել գործի լուծման համար էական փաստերը, որոշել կիրառելի իրավական նորմը և կիրառել փաստերի նկատմամբ, եզրահանգում անել գործի լուծման վերաբերյալ:
- 5) Կարող է արագ կողմնորոշվել իրավական խնդիրներ (այդ թվում՝ անկանխատեսելի) լուծելիս և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը, այդ թվում՝ առաջ քաշելով հակափաստարկներ:

Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ

- 1) Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը ներկայացնել, բացատրել, ինչպես նաև՝ ստանալ իրավագիտության ոլորտին առնչվող տեղեկատվություն, գաղափարներ, փաստարկներ, խնդիրներ և լուծումներ:
- 2) Կարող է հավաքել, մշակել և մեկնաբանել իրավական հիմնախնդիրներին վերաբերող քանակական և որակական տվյալներ՝ հիմնավորված դատողություններ անելու համար:
- 3) Կարող է հետևել մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոններին՝ պատասխանատվությամբ իրականացնելով իր մասնագիտական գործառույթները:

Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)

- 1) Կարող է դրսևորել քննական և փաստարկված վերլուծական մոտեցում՝ իրավական խնդիրները բացահայտելու և դրանց լուծման ուղիները մշակելու համար:
- 2) Կարող է մասնագիտական խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ցուցաբերել նախաձեռնողականություն և ստեղծագործական մոտեցում:

	<p>Կարողունակություն <i>Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ունակ է՝ ինքնուրույն կամ համապատասխան ղեկավարման ներքո ծավալելու լիարժեք մասնագիտական գործունեություն: 2) Ունակ է՝ պարբերաբար ուսումնասիրելու օրենսդրությունը և իրավակիրառ պրակտիկան, մասնագիտական գրականությունը և ինտեգրվելու հարափոփոխ բազմամշակութային աշխատանքային միջավայրին: 3) Ունակ է՝ ուսումնառության և (կամ) աշխատանքի ընթացքում կատարելու առաջադրանքներ, ցուցաբերելու անհրաժեշտ ինքնուրույնություն և ստանձնելու պատասխանատվություն մասնագիտական որոշումներ կայացնելիս: 4) Ունակ է՝ աշխատելու թիմում: 5) Ունակ է՝ անձնական օրինակով նպաստելու իրավական պետության և քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, ազգային և համամարդկային արժեքների տարածմանը: Տիրապետում է բավարար գիտելիքների և կարողությունների՝ բարձրագույն կրթության երկրորդ մակարդակում իրավագիտության բնագավառում ուսումը շարունակելու համար:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1 Վարչական դատավարության հասկացությունը եվ գործառույթները</p> <p>1. Վարչական դատավարության հասկացությունը: 2. Վարչադատական գործընթացի սահմանադրաիրավական և միջազգային իրավական հիմքերը: 3. Վարչադատական գործընթացի և վարչադատական ընթացակարգի հարաբերակցությունը: 4. Վարչական դատավարության նպատակային (տելեոլոգիական) և կարգավորիչ (ռեգուլյատիվ) գործառույթները: 5. Վարչական դատավարության, վարչական արդարադատության և դատական իշխանության հարաբերակցությունը: 6. ՀՀ վարչական դատավարության կառուցակարգային և գործառութային տարբերությունները ՀՀ դատավարության այլ տեսակներից (քաղաքացիական, քրեական, սահմանադրական):</p> <p>Թեմա 2 Ենթակայությունը ՀՀ վարչական դատավարությունում</p> <p>1. Հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների տարանջատման չափանիշները: 2. ՀՀ վարչական դատարանի, ընդհանուր իրավասության դատարանների և սահմանադրական դատարանի ենթակայության տարանջատումը:</p> <p>Թեմա 3 Վարչական հայցը</p> <p>1. Վարչական հայցի հասկացությունը, տարրերը: 2. Վարչական հայցի տեսակները: 3. Վիճարկման հայց, 4. Պարտավորեցման հայց: 5. Գործողության կատարման հայց: 6. Ճանաչման հայց:</p> <p>Թեմա 4 Գործերի քննության կարգը հի վարչական դատարանում</p> <p>1. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը: 3. Դատաքննության կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 4. Դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական</p>

գործողությունների բովանդակությունը:

Թեմա 5 Վերաքննությունը հի վարչական դատավարությունում

1. Վերաքննության փուլի էությունը (վերաքննության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վերաքննիչ բողոք (վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները:

Թեմա 6 Վճռաբեկությունը հի վարչական դատավարությունում

1. Վճռաբեկության փուլի էությունը (վճռաբեկության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վճռաբեկ բողոք (վճռաբեկ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. Մասնագիտացման հիմնախնդիրը ՀՀ վճռաբեկ դատարանում: 4. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները:

Թեմա 7 Հատուկ վարույթները հի վարչական դատավարությունում

1. Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 2. Հավաքի անցկացման մասին համայնքի ղեկավարի որոշումների իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 3. Ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերի վարույթը: 4. Դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու մասին գործերի վարույթը: 5. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի վարույթը: 6. Նոտարական գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ գործերի վարույթը:

Թեմա 8 Վարչադատական սուբյեկտների դերը

վարչադատական գործընթացում

1. Դատական հայեցողության իրացումը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Դատավորի որպես դատական հայեցողական իշխանության կրողի դերը վարչական դատավարությունում: 3. Վարչական դատավարության մասնակիցները: 4. Վարչական դատավարության մասնակիցների դերը վարչադատական գործընթացում:

Թեմա 9 Վարչարարության հասկացությունը, վարչարարության հիմնարար սկզբունքները

1. Վարչարարության հասկացությունը: 2. Վարչարարության հիմնարար սկզբունքները: 3. Վարչական մարմիններին վերապահված գործերի ենթակայությունը: 4. Վարչական մարմինների փոխօգնությունը:

Թեմա 10 Վարչական վարույթի համակարգը

1. Վարչական վարույթի փուլերը: 2. Վարչական վարույթի մասնակիցները և այլ անձինք: 3. Ներկայացուցչությունը վարչական վարույթում: 4. Վարչական մարմնի պաշտոնատար անձի կողմից գործը քննարկելու և լուծելու անհնարինությունը, բացարկ և ինքնաբացարկ հայտնելու հիմքերը և կարգը: 5. Վարչական վարույթի իրականացման լեզուն: 6. Վարչական վարույթի վերաբերյալ գործերը վարելը և հաշվառելը, վարչական վարույթում արձանագրություն կազմելը:

Թեմա 11 Վարչական ակտը, դրա տեսակները եվ ձևերը

1. Վարչական ակտի հասկացությունը և տեսակները: 2. Վարչական ակտի ձևերը: 3. Գրավոր վարչական ակտին ներկայացվող

	<p>պահանջները, վարչական ակտի որոշակիությունը և հիմնավորումը: 4. Վարչական ակտ ընդունելը, դրա մասին իրազեկելը, վարչական ակտի ուժի մեջ մտնելը:</p> <p>Թեմա 12 Վարչական ակտերի իրավաչափությունը</p> <p>1. Առ ոչինչ վարչական ակտը: 2. Վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները: 3. Վարչական ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները:</p> <p>Թեմա 13 Բողոքարկման վարույթը: վարչական ակտի հարկադիր կատարումը</p> <p>1. Վարչական բողոք ներկայացնելու հիմքերը և կարգը: 2. Վարչական բողոքին ներկայացվող պահանջները: 3. Վարչական բողոքները քննելու և լուծելու կարգը: 4. Վարչական ակտի հարկադիր կատարումը և դրամական պահանջների կատարումը:</p> <p>Թեմա 14 Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար</p> <p>1. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվություն կրողը: 2. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվության հիմքերը և կարգը: 3. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման եղանակները: 4. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման չափերը:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20gitelighneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր՝</p> <p>1. Գ.Մուղնեցյան, Վարչական դատավարության ընթացակարգային առանձնահատկությունները ՀՀ-ում // իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն, Եր, 2011.- 171 էջ:</p> <p>2. ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրք:</p> <p>3. Գ.Դանիելյան, Վարչական վարույթ և դատավարություն: Ուսումնական ձեռնարկ/Եր.: <<Տիգրան Մեծ>> հրատ., 2011.-384 էջ:</p> <p>Լրացուցիչ՝</p> <p>1. Брэбан Г. Французское административное право. Перевод с французского, под ред. и со вступительной статьей доктора юридических наук С. В. Боботова, М., ПРОГРЕСС, 1988.- 488с.</p> <p>2. Павлушина А. А. Теория юридического процесса: проблемы и перспективы развития: дис... д-ра юрид. наук: Самара. 2005.-459 с.</p>

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԷԻԿ/Բ-151 Վարչական դատավարություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	12	Դասախոսություն	8
			Մեմինար	4
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	78		
Ընդամենը	90			
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակն է ուսանողին մատուցել մեթոդաբանական գիտելիքներ հանրային իրավունքի կառուցվածքային մասը կազմող այնպիսի ինստիտուտների վերաբերյալ, ինչպիսիք են <<վարչական դատավարությունը>> և <<վարչական վարույթը>>: Դասընթացի նպատակն է նաև ուսանողներին իրազեկել իրավակիրառական ոլորտում և գիտական շրջանակներում նշված ինստիտուտների նշանակության մասին:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <p><i>Գիտելիք և իմացություն</i></p> <p>1) Հայաստանի և այլ երկրների պետության և իրավունքի պատմության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:</p> <p>2) Իրավունքի հիմնական ճյուղերի (մասնավորապես՝ սահմանադրական իրավունքի, վարչական իրավունքի և վարչական դատավարության, քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական դատավարության, աշխատանքային իրավունքի, քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության, էկոլոգիական իրավունքի, միջազգային հանրային իրավունքի, դրանց սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի ծագումնաբանության և էության, այդ ինստիտուտների և նորմերի</p>			

օրենսդրական ամրագրման և կիրառման գործընթացի վերաբերյալ հիմնարար և համակարգված գիտելիք:

3) Իրավական վեճերի լուծման և բանակցությունների վարման սկզբունքների ու տեսությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:

4) Մասնագիտական գործառույթների իրականացման համար անհրաժեշտ հարակից ոլորտների, ինչպես նաև՝ մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոնների և կոռուպցիային հակազդման վերաբերյալ գիտելիք:

Հմտություն

Գիտելիքի և իմացության կիրառում

1) Կարող է կիրառել մասնագիտական գիտելիքներն առավել հաճախ հանդիպող իրավական խնդիրների լուծման համար:

2) Կարող է իրավունքի մեկնաբանման կանոնների կիրառմամբ պարզաբանել իրավական նորմերը և պայմանագրերը:

3) Կարող է օրինական մեթոդներով որոնել և գտնել վերաբերելի դատական և իրավական այլ ակտեր կամ այլ տեղեկություններ, օգտագործել դրանք մասնագիտական ոլորտում խնդրի լուծման համար, ինչպես նաև հետևել իրավական ակտերի փոփոխություններին:

4) Կարող է վերհանել իրավական խնդիրը, տարբերակել գործի լուծման համար էական փաստերը, որոշել կիրառելի իրավական նորմը և կիրառել փաստերի նկատմամբ, եզրահանգում անել գործի լուծման վերաբերյալ:

5) Կարող է արագ կողմնորոշվել իրավական խնդիրներ (այդ թվում՝ անկանխատեսելի) լուծելիս և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը, այդ թվում՝ առաջ քաշելով հակափաստարկներ:

Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ

1) Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը ներկայացնել, բացատրել, ինչպես նաև՝ ստանալ իրավագիտության ոլորտին առնչվող տեղեկատվություն, գաղափարներ, փաստարկներ, խնդիրներ և լուծումներ:

2) Կարող է հավաքել, մշակել և մեկնաբանել իրավական հիմնախնդիրներին վերաբերող քանակական և որակական տվյալներ՝ հիմնավորված դատողություններ անելու համար:

3) Կարող է հետևել մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոններին՝ պատասխանատվությամբ իրականացնելով իր մասնագիտական գործառույթները:

Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)

1) Կարող է դրսևորել քննական և փաստարկված վերլուծական մոտեցում՝ իրավական խնդիրները բացահայտելու և դրանց լուծման ուղիները մշակելու համար:

2) Կարող է մասնագիտական խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ցուցաբերել նախաձեռնողականություն և

	<p>ստեղծագործական մոտեցում</p> <p>Վարդունակություն <i>Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)</i></p> <p>1) Ունակ է՝ ինքնուրույն կամ համապատասխան ղեկավարման ներքո ծավալելու լիարժեք մասնագիտական գործունեություն:</p> <p>2) Ունակ է՝ պարբերաբար ուսումնասիրելու օրենսդրությունը և իրավակիրառ պրակտիկան, մասնագիտական գրականությունը և ինտեգրվելու հարափոփոխ բազմալիցային աշխատանքային միջավայրին:</p> <p>3) Ունակ է՝ ուսումնառության և (կամ) աշխատանքի ընթացքում կատարելու առաջադրանքներ, ցուցաբերելու անհրաժեշտ ինքնուրույնություն և ստանձնելու պատասխանատվություն մասնագիտական որոշումներ կայացնելիս:</p> <p>4) Ունակ է՝ աշխատելու թիմում</p> <p>5) Ունակ է՝ անձնական օրինակով նպաստելու իրավական պետության և քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, ազգային և համամարդկային արժեքների տարածմանը: Տիրապետում է բավարար գիտելիքների և կարողությունների՝ բարձրագույն կրթության երկրորդ մակարդակում իրավագիտության բնագավառում ուսումը շարունակելու համար:</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1 Վարչական դատավարության հասկացությունը եվ գործառույթները</p> <p>1. Վարչական դատավարության հասկացությունը: 2. Վարչադատական գործընթացի սահմանադրաիրավական և միջազգային իրավական հիմքերը: 3. Վարչադատական գործընթացի և վարչադատական ընթացակարգի հարաբերակցությունը: 4. Վարչական դատավարության նպատակային (տելեոլոգիական) և կարգավորիչ (ռեգուլյատիվ) գործառույթները: 5. Վարչական դատավարության, վարչական արդարադատության և դատական իշխանության հարաբերակցությունը: 6. ՀՀ վարչական դատավարության կառուցակարգային և գործառույթային տարբերությունները ՀՀ դատավարության այլ տեսակներից (քաղաքացիական, քրեական, սահմանադրական):</p> <p>Թեմա 2 Ենթակայությունը ՀՀ վարչական դատավարությունում</p> <p>1. Հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների տարանջատման չափանիշները: 2. ՀՀ վարչական դատարանի, ընդհանուր իրավասության դատարանների և սահմանադրական դատարանի ենթակայության տարանջատումը:</p> <p>Թեմա 3 Վարչական հայցը</p> <p>1. Վարչական հայցի հասկացությունը, տարրերը: 2. Վարչական հայցի տեսակները: 3. Վիճարկման հայց, 4. Պարտավորեցման հայց: 5. Գործողության կատարման հայց: 6. Ճանաչման հայց:</p> <p>Թեմա 4 Գործերի քննության կարգը հի վարչական դատարանում</p> <p>1. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Գործը դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը: 3. Դատաքննության կարգը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 4. Դատաքննության</p>

նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող դատավարական գործողությունների բովանդակությունը:

Թեմա 5 Վերաքննությունը հի վարչական դատավարությունում

1. Վերաքննության փուլի էությունը (վերաքննության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վերաքննիչ բողոք (վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները:

Թեմա 6 Վճռաբեկությունը հի վարչական դատավարությունում

1. Վճռաբեկության փուլի էությունը (վճռաբեկության կարգը, սահմանները) ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Վճռաբեկ բողոք (վճռաբեկ բողոքին ներկայացվող պահանջները): 3. Մասնագիտացման հիմնախնդիրը ՀՀ վճռաբեկ դատարանում: 4. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները:

Թեմա 7 Հատուկ վարույթները հի վարչական դատավարությունում

1. Նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 2. Հավաքի անցկացման մասին համայնքի ղեկավարի որոշումների իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերի վարույթը: 3. Ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերի վարույթը: 4. Դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու մասին գործերի վարույթը: 5. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի վարույթը: 6. Նոտարական գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ գործերի վարույթը:

Թեմա 8 Վարչադատական սուբյեկտների դերը վարչադատական գործընթացում

1. Դատական հայեցողության իրացումը ՀՀ վարչական դատավարությունում: 2. Դատավորի՝ որպես դատական հայեցողական իշխանության կրողի դերը վարչական դատավարությունում: 3. Վարչական դատավարության մասնակիցները: 4. Վարչական դատավարության մասնակիցների դերը վարչադատական գործընթացում:

Թեմա 9 Վարչարարության հասկացությունը, վարչարարության հիմնարար սկզբունքները

1. Վարչարարության հասկացությունը: 2. Վարչարարության հիմնարար սկզբունքները: 3. Վարչական մարմիններին վերապահված գործերի ենթակայությունը: 4. Վարչական մարմինների փոխօգնությունը:

Թեմա 10 Վարչական վարույթի համակարգը

1. Վարչական վարույթի փուլերը: 2. Վարչական վարույթի մասնակիցները և այլ անձինք: 3. Ներկայացուցչությունը վարչական վարույթում: 4. Վարչական մարմնի պաշտոնատար անձի կողմից գործը քննարկելու և լուծելու անհնարինությունը, բացարկ և ինքնաբացարկ հայտնելու հիմքերը և կարգը: 5. Վարչական վարույթի իրականացման լեզուն: 6. Վարչական վարույթի վերաբերյալ գործերը վարելը և հաշվառելը, վարչական վարույթում արձանագրություն կազմելը:

Թեմա 11 Վարչական ակտը, դրա տեսակները եվ ձևվերը

1. Վարչական ակտի հասկացությունը և տեսակները: 2. Վարչական

	<p>ակտի ձևերը: 3.Գրավոր վարչական ակտին ներկայացվող պահանջները, վարչական ակտի որոշակիությունը և հիմնավորումը: 4. Վարչական ակտ ընդունելը, դրա մասին իրազեկելը, վարչական ակտի ուժի մեջ մտնելը:</p> <p>Թեմա 12 Վարչական ակտերի իրավաչափությունը</p> <p>1. Առ ոչինչ վարչական ակտը: 2. Վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները: 3. Վարչական ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու հիմքերը, կարգը և հետևանքները:</p> <p>Թեմա 13 Բողոքարկման վարույթը: վարչական ակտի հարկադիր կատարումը</p> <p>1. Վարչական բողոք ներկայացնելու հիմքերը և կարգը: 2. Վարչական բողոքին ներկայացվող պահանջները: 3. Վարչական բողոքները քննելու և լուծելու կարգը: 4. Վարչական ակտի հարկադիր կատարումը և դրամական պահանջների կատարումը:</p> <p>Թեմա 14 Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար</p> <p>1. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվություն կրողը: 2. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար պատասխանատվության հիմքերը և կարգը: 3. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման եղանակները: 4. Վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման չափերը:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր՝</p> <p>3. Գ.Մուղնեցյան, Վարչական դատավարության ընթացակարգային առանձնահատկությունները ՀՀ-ում // իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսություն, Եր, 2011.- 171 էջ:</p> <p>2.ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրք:</p> <p>3. Գ.Դանիելյան, Վարչական վարույթ և դատավարություն: Ուսումնական ձեռնարկ/Եր.: <<Տիգրան Մեծ>> հրատ., 2011.-384 էջ:</p> <p>Լրացուցիչ՝</p> <p>2. Брэбан Г. Французское административное право. Перевод с французского, под ред. и со вступительной статьей доктора юридических наук С. В. Боботова, М., ПРОГРЕСС, 1988.- 488с.</p> <p>4. Павлушина А. А. Теория юридического процесса: проблемы и перспективы развития: дис... д-ра юрид. наук: Самара. 2005.-459 с.</p>